

“...Якби жінки працювали, як чоловіки, і могли б власною працею заробляти собі на прожиття, то були б більш вільними. Напі кухарки, п'яньки, покоївки набагато незаможніші, ніж їхні пані. Чому ж і жінкам благородного походження не можна було б працювати? На це зазвичай відповідають: для жінок закриті всі кар'єри. Жінка, говорять, крім гувернантки і класної дами, нічим не може бути. Це звинувачення несправедливе: поле діяльності, відкрите для жінки, дуже велике, однак вона сама не хоче ним користуватися... Торгівля, фабрична справа, сільське господарство, література, поезія, наука, викладання, медицина, творчість, сценічне мистецтво, спів, музика, ремесла — ось уже, здається, достатньо велика кількість занять, які так само доступні жінкам, як і чоловікам... Жінка напевно могла б бути таким же хорошим художником, як і чоловік, і різниця полягає часто в тому, що чоловік присвячує все своє життя мистецтву, а жінка дивиться на мистецтво, як на забаву... І в літературній справі багато жінок втрачають від того, що надто розраховують на свій талант і мало думають про те, щоб краще його розвинути... Що поле діяльності закрите

для жінки — це несправедливо, однак справедливо те, що вони самі собі його закривають: жінки просто не хочуть працювати, і, скажу більше, — жінки соромляться праці. Чи готують себе жінки для якого-небудь заняття? Ні для якого, крім того, щоб бути дружиною і матір'ю, щоправда ще — господинею, але — більше ні до чого. Скільки від цього пропадає справжніх талантів і обдаровань, а що ще гірше — в яке принизливе становище ставлять себе жінки через це!.. Для них відкриті майже всі ремесла. Чому ж їм не бути квіткарками, півачками, одним словом, чому їм уникати тієї чесної праці, якою не тільки добувають собі на хліб, але часто забезпечують досить шляхетне становище жінки неблагородного походження? Це — заняття принизливе. А чому ж? Звичайно, приємніше займатися літературою або художньою творчістю, але що ж діяти, якщо до них немає хисту? У будь-якому разі кожне заняття, хоч би найбільш посереднє, значно поважніше життя за чужий рахунок... Незрозуміла зневага до праці ставить жінок у повну залежність від чоловіків... Ні одна жінка, якщо тільки її не змусить крайність, не стане працювати; мало того, якщо б яка-небудь і зважилась, то на неї почали б показувати пальцем, як на божевільну... Чоловік пишається тим, що працює за гроші і утримує свою сім'ю, а жінка — соромиться плати за свій труд, як ганебної справи... Хто з нас наважиться піти в гості до повивальної бабки? Хто запросить до себе у прийомний день повивальну бабку? За що ж така зневага до неї? Тільки за те, що вона працює? Немає принизливої роботи!.. Жінкам так часто доводиться в житті боротися з обставинами, що дивно, чому вони бояться вступити в боротьбу із пересудом, від якого так багато терплять, і який самі ж і підтримують... Жінки даремно звинувачують чоловіків у тому, що вони дивляться на них, як на нижчих істот: до цього призводить вимога самих жінок, щоб чоловіки постійно піклувалися про них, догоджали, розважали їх. Все це добре для малолітніх... Mesdames, припиняйте бути дітьми, спробуйте стати на свої ноги, жити власним розумом, працювати своїми руками, вчіться, думайте, трудіться, як чоловіки, і ви будете

такі ж незалежні, або у крайньому разі, менше залежатимете від своїх тиранів, ніж зараз, а головне — припиніть соромитися і зневажати роботу. Поки праця буде у зневазі, ви завжди перебуватимете в покірному становищі, бо тільки у праці — істинна свобода жінки!..”